

INTERVIEW

De Mediatorsfederatie Nederland van binnenuit belicht

Interview met Maarten de Haas (voorzitter) en Daan de Snoo (secretaris)

Roger Ritzen & Herman Verbist

Op 1 januari 2014 ging de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) van start om het mediationberoep te vertegenwoordigen in de publieke belangenbehartiging. Daarnaast maakt de federatie zich sterk voor de verdere ontwikkeling van het vak en bewaakt en bevordert ze de kwaliteit van de beroepsuitoefening met een kwaliteitsstelsel: het MfN-register (voormalig NMI-register).¹ Het MfN-register staat open voor iedere individuele mediator; verenigingen kunnen zich als lid aansluiten bij de federatie. De volgende landelijke mediatorsverenigingen zijn aangesloten bij de Mediatorsfederatie Nederland:

- Nederlandse Mediatorsvereniging (NMv);
- Nederlands Instituut van Psychologen, sectie mediation (NIP);
- vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS);
- Nederlandse Vereniging van Mediation Advocaten (NVVMA);
- Vereniging van Mediators in het notariaat (VMN);
- Vereniging van Mediators bij de Overheid (VMO).

In een interview met de voorzitter en de secretaris van de MfN bespraken we verschillende aspecten van mediation: de werking van de MfN, de wetgevende ontwikkelingen in Nederland, de invloed van de beroepsgroep, de opleiding en de kwaliteitscontrole, het register en de aantallen mediators en mediations. Tot slot kwam kort het internationale perspectief aan bod.

Ontwikkelingen wetgeving

Welke ontwikkelingen zijn er in Nederland inzake mediationwetgeving?

Daan de Snoo: 'De Nederlandse overheid is terughoudend om mediation te regelen, waaronder ook de implementatie van de Europese mediationrichtlijn. Het Nederlandse perspectief in mediation was dan ook lang: wij hoeven die regels niet, laat de praktijk het maar doen. Zes jaar geleden was er een heel optimistisch geluid vanuit de rechtspraak dat het aantal doorverwijzingen vanuit de recht-

1 <https://mediatorsfederatienederland.nl>.

V.l.n.r. Herman Verbist, Roger Ritzen, Maarten de Haas en Daan de Snoo

spraak in tien jaar tijd kon groeien van 3.000 naar 10.000 per jaar, maar het aantal ligt nog altijd op 3.000.'

Daan de Snoo: 'Het argument van justitie, waar ik me ook wel in kan vinden, is dat als je een beroepsgroep wettelijk regelt, het aanzien en de acceptatie in de gevestigde juridische wereld groter is. In het midden kan blijven of dat waar is; het is ook niet onderzocht.'

Maarten de Haas: 'De achterban was verdeeld, maar er bleek uiteindelijk toch een duidelijke meerderheid voor een wet te zijn. Een belangrijk argument daarvoor is dat we denken dat de ontwikkeling van mediation nog een duwtje nodig heeft, een voet tussen de deur. Of het zo ook werkt, weten we niet. Als wij als mediators kunnen houden wat we hebben opgebouwd, dan kan het geen kwaad en doet het hopelijk iets goeds.'

Maarten de Haas: 'Mijn argument tegen al te veel regelgeving is de huidige stand van zaken: namelijk weinig regels, veel praktijk. Vanaf het begin was er een ondernemende groep mediators die op de zeepkist ging staan en verkondigde: *rechtspraak kost veel geld en een hoop ellende; wij hebben een alternatief voor de rechter*. Dat heeft in Nederland, denk ik, de grootste bijdrage geleverd aan het op de kaart zetten van mediation. Als je die vrijheid kapot regelt, dan beperk je die ruimte en de ontwikkelingsmogelijkheden.'

Daan de Snoo: 'Het gevaar kan zijn dat mediators gaan denken dat het echt zo is dat die wet kan helpen om meer mediations te krijgen. Dat stimuleert het ondernemerschap niet.'

Maarten de Haas: 'Het Nederlandse wetsontwerp *Bevordering mediation in het burgerlijk recht* uit 2013 kent al een lange geschiedenis. Telkens verschijnen er weer nieuwe obstakels, waardoor het nog altijd niet tot stand is gekomen. Het was een initiatief van toen nog Kamerlid Van der Steur met hulp van mensen uit het veld en nog niet zozeer het Nederlands Mediation Instituut (NMI). Het is niet gemakkelijk om een wetsontwerp te maken. Maar er zaten gewoon elementen in die ons vanaf de eerste dag niet bevielen. En nog steeds blijven we erover struikelen, maar het voorstel dat er nu ligt, heeft onze steun.'

Daan de Snoo: 'Toen Van der Steur Minister van Justitie werd, koos hij ervoor om zijn wetsvoorstel niet over te dragen aan een collega-Kamerlid. Daardoor moest er een nieuwe wetgevingsprocedure worden gestart. Uiteindelijk gaf het ministerie het wetsvoorstel in september 2016 ter consultatie aan het veld, waaronder de MfN. De commentaren zijn verzameld en daarna is er niets meer mee gedaan, ook doordat Van der Steur toen zijn ministerschap moest neerleggen.'

Daan de Snoo: 'Het initiatiefwetsvoorstel bevatte oorspronkelijk veel meer aanwijzingen aan de rechter en de overheid om mediation te beproeven. Er stond zo ongeveer dat de rechter je terug moest sturen om mediation te proberen (het rechtsvermoeden). Het was net geen verplichting, maar het ging wel in die richting. Maar ook dat overheidsorganen in conflicten met burgers mediation moesten proberen. Er zijn wel aanwijzingen in de wet gebleven, maar die zijn sterk afgezwakt. Dat vonden wij jammer.'

Maarten de Haas: 'In Nederland wordt een ministerieel wetsontwerp eerst in de ministerraad besproken. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft daar een belangrijke vinger in de pap gehad om die zachte dwang voor de overheid om mediation te gebruiken af te zwakken. De rechterlijke macht wil niet inleveren op de vrije toegang tot de rechter en de advocatuur evenmin. Ik chargeer, maar simpel gezegd komt het daarop neer.'

Daan de Snoo: 'De belangrijke spelers in de mediationwereld, naast de mediators zelf, zijn de Orde van Advocaten en de Rechterlijke Macht.'

Daan de Snoo: 'Als een wesp gestoken is de Orde van Advocaten, zodra iemand in de buurt komt van het domein van advocaten. Die hebben nu eenmaal een behoorlijk stevig domeinmonopolie. Bijvoorbeeld: het werk maken van een serieuze positie van de mediator binnen de rechtspraak, de mediator/niet-advocaat toegang geven tot de familiepraktijk en tot een deelgeschil zonder advocaten; dat ligt heel gevoelig bij de Orde van Advocaten.'

Maarten de Haas: 'Ik kan me voorstellen dat dat in België iets anders ligt. Wij hebben in Nederland een aanzienlijke groep mediators buiten de advocatuur. Ik denk dat die overlapping tussen advocatuur en mediators in België veel groter is. Ik kan me daarom voorstellen dat de concurrentievrees bij de advocaten in Nederland wat groter is dan in België.'

Daan de Snoo: 'Als er geen wet komt, gaan we met ons eigen stelsel door. Wij zijn blij dat we iets georganiseerd hebben. Dan zullen we zelf goed naar de kwaliteit en de eisen van onze eigen mensen moeten blijven kijken. Je kunt nog wat meer aan opleidingen doen, zoals zwaardere keuzevakken maken bij academische opleidingen. Je kunt nog eens nadenken over de kwaliteitseisen en over wat voldoende is om je vakbekwaamheid te onderhouden. Nu hebben we gezegd dat drie mediati- ons per jaar voldoende zijn. Dat hebben we gewoon overgenomen uit het certifi- ceringsstelsel, maar volgens sommigen is drie te weinig. Daar kunnen we nog eens naar kijken.'

Federeren

Hoe is de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) tot stand gekomen?

Daan de Snoo: 'Het oude NMI had een bestuur van onafhankelijken en verenigin- gen, met een meerderheid van onafhankelijken. De verenigingen ervoeren dat de onafhankelijken eigenlijk de dienst uitmaakten. Zodra het ergens moeilijk of inge- wikkeld werd, konden de verenigingen zeggen: we voelen ons niet vertegenwoor- digd door het NMI. Dat werd ook voortdurend uitgespeeld. Daar wilden we vanaf.'

Maarten de Haas: 'De oplossing bleek een federatie te zijn waar alle leden van die verenigingen zeggenschap hebben over beleid, kwaliteit en de positie van media- tion. Maar dan wilden we wel een onafhankelijke kwaliteitsstichting die de kwali- teit van het register kon bewaken.'

Maarten de Haas: 'De federatie staat open voor verenigingen die een substantiële groep mediators vertegenwoordigen. We willen in de federatie één belang dienen, het belang van de beroepsgroep, dus niet een eigen ondernemersbelang, zoals de opleiders of commerciële clubs. Eigenlijk is de federatie, zoals we die nu kennen, plan B. Plan A was één grote beroepsorganisatie à la de Orde van Advocaten, waar elke mediator rechtstreeks lid van zou worden, maar de verenigingen en hun ach- terban wilden hun autonomie niet opgeven. Wellicht dat we op termijn toch kun- nen groeien naar Plan A. Dan staan we sterker in de discussie met de minister over het register. Je vertegenwoordigt dan echt de beroepsgroep.'

Daan de Snoo: 'De federatie wordt geleid door een federatiebestuur. Daarin zit een van buitenaf komende voorzitter (dr. Maarten de Haas) en de voorzitters van de verenigingen. Dus als het voorzitterschap van een vereniging wijzigt, komt er bij ons een nieuw bestuurslid.'

Maarten de Haas: 'Zo is het federatiebestuur verantwoordelijk voor het publieke beleid en de promotie van mediation in het algemeen en is een onafhankelijke stichting verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking. Die stichting – Stichting Kwaliteit Mediators – kan in alle onafhankelijkheid beslissen over het MfN mediationregister en over toelating tot dat register. Federatiebestuursleden

mogen niet benoemd worden in de stichting. Het stichtingsbestuur wordt wel benoemd door het federatiebestuur, maar is verder volledig onafhankelijk.'

Maarten de Haas: 'Het ADR-Register, een alternatief register, heeft nooit meege-daan aan het tot stand brengen van onze federatie.² Het ADR-Register is ook geen vereniging. Verenigingen hebben leden die in ledenvergaderingen hun mening moeten kunnen geven. Het ADR-Register is een vennootschap waarvan de leiding bij een directeur ligt.'

Invloed beroepsgroep op voorstellen wetgeving

Welke invloed heeft de Mediatorsfederatie Nederland gehad op de wetsvoorstellen voor mediation?

Daan de Snoo: 'Aanvankelijk stond de beroepsgroep niet echt aan het roer in het wetsvoorstel. Dat hebben we kunnen ombuigen door in het laatste wetsvoorstel een Commissie Mediation te introduceren, die voornamelijk of helemaal uit mediators bestaat en die de minister adviseert over de algemene maatregel van bestuur (AMvB), waarmee het wetsvoorstel verder wordt uitgewerkt, bijvoorbeeld als het gaat over de kwaliteitseisen.³ Daarmee vinden wij als federatie dat we bediend zijn. De advocatuur niet. Die vinden dat de minister zo een te grote vinger in de pap heeft. Maar wij hebben gezegd dat we ons hierbij neer kunnen leggen. De beroepsgroep staat in hoge mate aan het roer. We zijn er tevreden over.'

Daan de Snoo: 'De figuur van de publiekrechtelijke beroepsorganisatie (PBO) met verordenende bevoegdheid is – gelukkig – niet gekozen voor het mediationveld. Dat gaat te ver voor mediation. De advocatuur is georganiseerd in zo'n PBO, net als bijvoorbeeld de zeeloodsen, de notarissen en de gerechtsdeurwaarders. Zij hebben zelfregulering, maar de minister heeft een vetorecht als hun verordeningen in strijd zijn met het algemeen belang of met de rechtsorde.'

Daan de Snoo: 'Toch zijn ook wij langzamerhand een overheid in mediationland geworden. Een klein overheidje.'

Maarten de Haas: 'Het risico was er natuurlijk dat het ADR-Register apart zou gaan richting wetgever. We zijn inmiddels zo'n drie jaar in gesprek met het ADR-Register om een aantal dingen af te stemmen. We hebben afgesproken dat we één geluid laten horen en dat is tot nu toe prima gelukt. Het belang voor ons is erg groot, want zolang de overheid een verdeeld veld ziet, al is de verdeling 3.000/100, kunnen ze niet met maar één partij gaan praten.'

2 Zie onder meer www.adr-register.com. Sinds 1 september 2011 fungeert het ADR-Register als onafhankelijk en internationaal register voor actieve en professionele ADR-professionals, inclusief mediators.

3 Een AMvB is een nadere uitwerking van een wet in formele zin zoals vastgesteld door de regering en de Staten-Generaal (Eerste en Tweede Kamer); een AMvB wordt ambtelijk voorbereid, vervolgens behandeld in de ministerraad, gevolgd door het inwinnen van advies bij de Raad van State en publicatie in het Staatsblad en invoering van de wet.

De achtergronden van mediators

Kunnen jullie het mediatorveld in Nederland omschrijven?

Daan de Snoo: 'Tot nu toe is onze visie dat alle mediators, ongeacht op welk terrein ze mediator zijn en wat hun achtergrond ook is, ons even lief zijn; het is een grote kudde van 3.000 personen, die de meest uiteenlopende dingen doen. Discussies daarover hebben we al wel gevoerd en steken af en toe nog de kop op. Dan wordt er gezegd dat iemand alleen mediator kan zijn als hij vaststellingsovereenkomsten opstelt of als hij juridisch of inhoudelijk zijn mannetje staat, maar dan vallen al die interne mediators, buurtbemiddelaars, dierenartsen, ziekenhuismediators, enzovoort buiten de boot, en dat vind ik zonde. Het is juist goed en nuttig dat die mensen elkaar ontmoeten, bijvoorbeeld in intervisie. Anders zitten we straks met alleen maar juristen bij elkaar. Die zitten weer over de casus te delibereren. Die zijn niet bezig met de mediationkant.'

Maarten de Haas: 'Als je in ons register kijkt, zijn er 3.000 mediators, waarvan er 1.000 advocaat zijn; van die 1.000 zijn er 700 familierechtadvocaat en 300 andere advocaat-mediator. Die doen veel boardroom, arbeid, zakelijk, enzovoort. Er zijn 2.000 andere mediators die geen advocaat zijn; die doen mediations tussen overheid en burger, tussen bureaus onderling, sociale mediation, familiemediation. Van de 2.000 mediators zijn er ongeveer 600 à 700 jurist, maar geen advocaat. Ik denk dat nu ongeveer de helft van onze 3.000 mediators bij de rechtbank staat ingeschreven, overigens niet noodzakelijk als advocaat.'

Maarten de Haas: 'Wij zijn een federatie van de belangrijkste mediatorsverenigingen in Nederland, waaronder de Nederlandse Mediators vereniging, de familierechtadvocaten, de psychologen. Wij willen er zijn voor al die mediators, ook voor degenen die notaris, psycholoog, bouwkundige, dierenarts, HR-medewerker of interne mediator zijn. Van de interne mediators staan er bij ons 800 ingeschreven. De meesten daarvan zijn werkzaam bij de Belastingdienst, het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) en bij Defensie.'

Maarten de Haas: 'Ik denk dat van de geregistreerde mediators ongeveer 60 tot 70% vrouw is, een heel duidelijke meerderheid. Hebben de mensen liever een dame? Ik geloof er niets van, het is puur toeval. De familie(rechtelijke) praktijk heeft zeker vanaf de jaren zeventig meer vrouwen aangetrokken, maar in alle academische richtingen zijn de vrouwen tegenwoordig in de meerderheid (70%). Dat is een ontwikkeling die ook buiten de mediationwereld te zien is.'

Daan de Snoo: 'Daar komt bij dat demografisch gezien wij – in Nederland – nog steeds het probleem hebben dat over het algemeen mannen vaker *fulltime* werken dan vrouwen. We hebben nu eenmaal nog een onbalans in kostwinnerschap in Nederland. Dat is gewoon zo. Dat kan ook een verklaring zijn. Mediation kan trouwens prima een *parttime* vak zijn; je kunt er één of twee per week doen.'

Opleiding

Welke opleiding dient een mediator volgens jullie in Nederland te hebben?

Daan de Snoo: 'Wij hebben in Nederland een opleidingseis van 85 uur. Zelf vinden de opleidingsinstituten de basisopleiding te licht. Het is wel weinig in vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland. Bij ons betaal je € 4.000 voor 80 uur en in Duitsland € 1.500 of 1.700 voor 130 uur. Wij hebben dus behoorlijk prijzige opleidingen. Aanvankelijk was mediation een nevenactiviteit van een professional. Dus al die mensen die mediator werden, hadden allemaal al een beroep. Ze waren arts, advocaat, notaris, ...'

Maarten de Haas: 'Momenteel zien we een ontwikkeling dat meer jonge mensen mediator worden. Er is een academische master aan de VU in Amsterdam, waar mediation een hoofdonderdeel van is. De master – één of twee jaar – volgt in Nederland op de academische bacheloropleiding van drie jaar. Er is ook een leerstoel mediation aan de VU, die mede door de MfN mogelijk is gemaakt. Ik heb daar als gastspreker mogen uitleggen hoe mediation geregeld is. Er zaten veel jonge mensen die heel geïnteresseerd waren.'

Daan de Snoo: 'Ik ken veel jonge mediators. En je ziet wel dat die jonge mediators over het algemeen een academische opleiding hebben genoten, rechten of psychologie. Je zult niet snel een middelbare scholier tegenkomen die een mediationopleiding van drie jaar gaat doen.'

Maarten de Haas: 'De minister zal in de AMvB bij het wetsvoorstel eisen stellen waaraan de opleiding moet voldoen. Nu hebben wij een protocol basisopleiding. We zijn bezig met het auditen van alle opleidingsinstituten.

De beroepsgroep is nog te klein voor een stagestelsel zoals in de advocatuur. De meeste mediators doen soms vier of vijf mediations per jaar; die kunnen (nog) niet iemand opleiden, dat gaat gewoon niet.'

De praktijk

Hebben jullie een bepaalde visie over de beste aanpak van een mediation?

Daan de Snoo: 'Er zijn mensen die zeggen dat je mediation moet structureren volgens één methode en dat de rest niet goed is. Ik roep altijd dat mediation situationeel is. Het hangt ervan af wie de partijen zijn, wat het conflict is, hoe het conflict in elkaar zit. Dat is nu wel de overheersende gedachte geworden. Mediation is natuurlijk jarenlang sterk faciliterend en transformatief geweest.'

Daan de Snoo: 'De methode is aan de mediator. Zolang hij het conflict oplost en hij doet dat binnen de gedragsregels, is het oké. En of hij methode A of B inzet, dat maakt mij niet uit. Al gaat hij met die mensen mediteren. Daar gaan we ons niet mee bezighouden. Als je niet oplet, heb je een protocol, net zoals de artsen. Komen er twee mensen binnen en dan moet je volgens een vast protocol mediation doen. Alle creativiteit is dan zoek.'

Maarten de Haas: 'Ik vind de discussie tussen die aanpakken en die methodes toch een beetje een kenmerk van onvolwassenheid van de beroepsgroep. Alsof de rechter voor één methode van wetstoepassing kiest.'

Daan de Snoo: 'Het belangrijkste is toch dat mediation een mensenvak is. Je hebt het van nature. Sommigen kunnen het ook niet leren. Maar het is goed als iemand die de Harvard-methode van onderhandelen heeft geleerd een paar jaar later een transformatieve mediationopleiding volgt. Dan krijg je toch een ander perspectief op mensen en hun gedrag. Dat is alleen maar nuttig. Je moet die gereedschapskist zelf groter maken.'

Maarten de Haas: 'Het is toch goed dat je je bewust bent van je eigen voorkeuren ...'

Daan de Snoo: '... en van je valkuilen natuurlijk.'

Kwaliteit

Welke kwaliteitseisen stelt de Mediatorsfederatie Nederland aan mediators?

Daan de Snoo: 'De tests zijn voor alle mediators gelijk. Het maakt niet uit wat iemand doet. Het heeft me drie jaar gekost, maar het NMI heeft het in het verleden ontstane onderscheid tussen geregistreerd en gecertificeerd mediator opgeheven. Het verschil zat in het assessment en de praktijkervaring. De "gecertificeerde" mediators moesten een assessment doen en minimaal drie mediations per jaar, de "geregistreerde" mediators niet.'

Maarten de Haas: 'Gecertificeerde mediators konden door de rechtbank benoemd worden. De mediators die in de lichtere categorie waren geregistreerd, konden toetreden tot het register na een opleiding van zes weken en een schriftelijk examen. Er zat van alles tussen. Er zaten uitstekende mediators tussen, maar ook mensen die nog nooit een mediation hadden gedaan en waarschijnlijk ook nooit zouden doen. Dat is misschien maar beter voor iedereen ook.'

Maarten de Haas: 'De splitsing tussen geregistreerden en gecertificeerden heeft ons niet altijd een goede naam bezorgd, het was te onprofessioneel. Dat ging ten koste van onze kwaliteit. Na 2013 zijn er twee dingen gebeurd: voor iedereen dezelfde kwaliteitseisen en we zijn tot een federatie gekomen, waarmee we het veld hebben verenigd. Ik denk dat binnen een kort tijdsbestek het aanzien van het kwaliteitsstelsel en de beroepsgroep vrij sterk is toegenomen.'

Daan de Snoo: 'Voor de kas was het oude systeem prima. Het was een duiventil; per jaar vlogen er 400 mensen in en 400 eruit. Een ton aan omzet per jaar alleen aan nieuwe mediators en na drie jaar gingen er weer honderden uit, omdat die hun punten niet hadden gehaald. Economisch gezien was het een goede handel, maar het was niet goed voor een stabiel en kwalitatief sterk register. We hadden 5.000 mediators in het register en anderhalf miljoen omzet. Vanuit bedrijfsmatig oogpunt was het dom om het af te schaffen, maar we hebben nu een veel robuus-

ter stelsel gekregen. Alleen een inschrijving in het register kost € 190, een individueel lidmaatschap van de vereniging kost € 100 tot € 200 meer.'

Maarten de Haas: 'Mensen die niet bij een vereniging zijn aangesloten, dat zijn er ongeveer 400, hebben gewoon examen gedaan en zijn en blijven registermediator, ook al zijn ze geen lid (meer) van een vereniging. Dat hoeft ook niet. Het register staat open voor iedereen die voldoet en is dus niet beperkt tot de leden van de vereniging.'

Daan de Snoo: 'Een deel van de ideeën voor het wetsvoorstel kwamen nog uit die periode van voor 2013. Opstellers van het wetsvoorstel dachten toen het zelf te moeten regelen, want het veld deed het niet en was verdeeld. Dat is voor een deel wel achterhaald. Dat merk je ook wel in de stemming die er nu heerst. Steeds meer mensen zeggen dat als er dan een wet moet komen, je daarin gewoon moet verwijzen naar wat er al is. Dan kun je het bestaande in stand houden. Want het werkt.'

Vinden jullie het aangewezen dat de kwaliteitseisen voor mediators in een wet worden vastgelegd?

Maarten de Haas: 'Oorspronkelijk waren de kwaliteitseisen in de wet zelf bepaald. Dan hak je het wel in beton. Een onderdeel daarvan was dat indien de mediator in het wettelijk register wilde worden opgenomen, hij op zijn minst twaalf zaken per jaar moest doen. Volgens Van der Steur ben je niet goed bezig als je geen twaalf zaken per jaar doet. Maar dat is op dit moment gewoon niet de situatie.

We hebben al heel vaak gezegd: haal dat aantal uit de wet en regel het in een AMvB. En laat het alsjeblieft aansluiten op de ontwikkeling van mediation in Nederland. Als je op dit moment eist dat mediators twaalf mediations per jaar doen, dan kwalificeren er hooguit een paar honderd van de 3.000. Dat wordt een kleine beroepsgroep, een closed shop. Zij gaan alle zaken onder elkaar verdelen en dat is de dood in de pot van de ontwikkeling van het vak. De eis is nu uit het wetsvoorstel en zal worden geregeld in een AMvB. Ja, wij hebben successen geboekt.'

Daan de Snoo: 'Ik ben geen antropoloog, maar een interessant verschijnsel is, dat zodra iemand een getal neerzet, je de stammen binnen de beroepsgroep kan horen. Je krijgt dan de "have's" en de "have not's". En de have's roepen dat ze het geweldig vinden. Het kaf van het koren scheiden noemen ze dat. Dat bezorgt mij rillingen. Iedereen die dat getal niet haalt, deugt dan ineens niet. Daar kan ik heel slecht tegen. Al die interne mediators doen mediations, maar hebben geen mediationovereenkomst, wel een intern papiertje of helemaal geen papiertje. Maar het zijn gewoon mediations en die moeten ook kunnen tellen.'

Maarten de Haas: 'Er zijn heel veel mediators die door bijvoorbeeld hun advocaat-zijn vaak in situaties zitten waar ze hun mediationvaardigheden en kennis gebruiken. Maar het komt in dergelijke situaties vaak niet tot formele mediations. We zijn er blij mee dat die kwaliteitseisen uitgewerkt kunnen worden in een AMvB, maar wij willen ook een perspectief dat die kwaliteitseisen en die uitwerking aan zullen sluiten bij de huidige praktijk. We beseffen dat een wet bevorderend kan

zijn voor mediation, maar niet als het een slechte wet wordt. Als wij denken dat de wet slecht is voor de ontwikkeling van mediation – dat zou kunnen omdat de kwaliteitseisen te hoog liggen – dan kunnen wij die wet niet langer steunen. En als wij onze steun voor de wet zouden intrekken, dan zegt het ministerie wellicht ook dat het voor hen niet meer hoeft.’

Daan de Snoo: ‘De kwaliteitseisen, waaronder het aantal mediations, zouden kunnen worden vastgesteld bij AMvB, waarbij de Commissie Mediation adviseert. Maar je weet wat er dan gebeurt: de discussie verplaatst zich naar zo’n commissie. Dan is het heel belangrijk wie daar in zit. Zijn dat mensen met oog voor de realiteit, de menselijke maat en de markt? Want als daar van die piketpalenmensen in terechtkomen, ja, dan weet je het wel.’

Daan de Snoo: ‘We hebben ook een statuut voor de interne mediator. Het is een waarborg naar de geschilpartijen toe dat de mediator een onafhankelijke positie heeft. Het statuut is aanvankelijk ontwikkeld voor geschillen van burgers met de Belastingdienst (het fiscaal statuut). Dat hebben we omgebouwd naar een algemeen statuut. Tot nu toe zijn daar nooit problemen mee geweest. Als interne mediator vallen ze onder ons klachtentuchtrecht. Zonder uitzondering. Ze moeten alles doen wat de markt-mediator ook doet.’

Maarten de Haas: ‘Voor ons in Nederland is dat niet zo’n grote stap. Wij kennen namelijk ook, in tegenstelling tot in België, een advocaat in dienstbetrekking bij een commercieel bedrijf (de Cohen-advocaat) die advocatenwerk doet voor zijn werkgever. De interne mediator is een vergelijkbare figuur.’

Tuchtrecht

Kunnen jullie het tuchtrecht voor mediators in Nederland toelichten?

Daan de Snoo: ‘Er was in Nederland een algemeen model ontwikkeld voor tuchtrecht voor beroepsgroepen. Daar heeft de advocatuur “nee” tegen gezegd. Dat model lag nog ergens en het hele blok van die regeling is toen in het wetsvoorstel mediation geschoven. Wij zijn op onze achterste benen gaan staan, want we hebben een goed geregeld tuchtrecht. Neem dat alsjeblieft over! Die enorm gedetailleerde tuchtregelgeving is helemaal afgezwakt tot een kaderregeling, zodat ons tuchtrecht een plaats kan krijgen.’

Maarten de Haas: ‘In het wetsvoorstel is voorzien in een soort Raad van Tucht. Op dit moment hebben wij al een aparte en onafhankelijke Stichting Tuchtspraak Mediation, met een reglement met alles erop en eraan, die bestaat uit twee onafhankelijke leden en de voorzitter. De voorzitter is ook lid van de Raad voor de rechtspraak. De federatie is als instelling bij de stichting aangesloten. Ook het ADR-Register kan aansluiten als het daar behoefte aan heeft.’

Daan de Snoo: ‘De vFAS, de vereniging Familierechtadvocaten en Scheidingsmediators, is lid van de federatie, maar die hadden toen ze zich aansloten al hun eigen klacht- en tuchtrecht. Dus als er een klacht binnenkomt over een vFAS-

advocaat-mediator die bij ons in het register zit (600 van de 900 vFAS-leden), dan sturen wij die door naar de vFAS. Ik heb de vFAS gevraagd eens te onderzoeken of ze kunnen aansluiten bij de Stichting Tuchtrechtspraak, want dan kan je één familiekamer maken. Voor de rechtsvorming in de familiepraktijk vind ik het beter als er één tuchtinstantie is in plaats van twee. Je kunt nu toch verschillen krijgen.'

Zijn er veel tuchtprocedures tegen mediators?

Maarten de Haas: 'Volgens ons tuchtrecht moet een partij eerst een klacht indienen en die komt bij een klachtfunctionaris. Heel veel wordt daar opgelost. Er zijn per jaar ongeveer 120 klachtzaken bij een klachtfunctionaris en daarvan komen 20 gewone tuchtzaken en daarvan gaan er weer 5 naar het College van Beroep. Het bureau beantwoordt jaarlijks ook honderden telefonische vragen over gedragingen van mediators. Daar zitten mogelijke klachten bij die niet altijd het formele traject ingaan.'

Maarten de Haas: 'Het is vaak communicatie, bejegening. Niet over de geheimhouding of verschoningsrecht, want dat leeft niet echt. Geld en communicatie hangen heel vaak samen. Geld wordt gelukkig vaak in de klachtenregeling opgelost. Er wordt ook veel geklaagd over zaken die niet doorlopen, waarbij de partijen aangeven niet te weten waar de mediator mee bezig is. Of één van de twee partijen voelt zich misdeeld, vindt dat de mediator partijdig is. Het komt ook voor dat mediators soms gewoon iets zijn vergeten, zoals een pensioenberekening of een specifiek onderwerp niet hebben meegenomen bij de alimentatieberekening. Dat gebeurt helaas weleens, maar gelukkig niet veel.'

Daan de Snoo: 'Er zijn zes zittingsdagen per jaar in eerste aanleg en twee zittingen per halfjaar in hoger beroep. Ongeveer om de twee maanden is er een zitting. Een tuchtzaak duurt soms langer dan de mediation zelf. Soms met advocaten erbij, dan schiet het in een juridische kramp. De sancties kunnen zijn een waarschuwing, berisping, schorsing of schrapping. Je kunt ook een veroordeling krijgen zonder strafoplegging. Alle tuchtrechtzaken zullen worden gepubliceerd. Er komt een databank tuchtrechtspraak. De secretaris maakt daar een korte samenvatting van. Dat is gewoon publiek tuchtrecht.'

Maarten de Haas: 'Als de advocaat als mediator optreedt, is hij niet onderhevig aan advocatentuchtrecht, want dan is hij geen advocaat. Dan zou de klant bij ons moeten zijn, omdat het een mediation was. Bijvoorbeeld een advocaat-mediator (die niet bij de vFAS is aangesloten) die in ons register zit, zal bij een mediation de mediationovereenkomst hanteren en daarmee verklaart hij onze Stichting Tuchtrechtspraak van toepassing. Als zijn klanten klagen, dan kijkt hij in het contract en concludeert: daar moet ik zijn.'

Register

Komt er een wettelijk register van mediators in Nederland?

Daan de Snoo: 'Het wetsontwerp voorziet in een wettelijk register. Wij zeggen tegen de overheid: "Neem alstublieft ons register over. Ga niet opnieuw het wiel uitvinden, want wij hebben al een bestaand kwaliteitsstelsel en de mediator die daaraan deelneemt, kan een deelgeschil aan de rechter voorleggen, heeft toegang tot de familiepraktijk voor eenvoudige echtscheidingen en kan een homologatie van het akkoord vragen."

Maarten de Haas: 'Nu moet iedereen, ook een buitenlandse mediator, die in het register wil worden opgenomen, ergens een basisopleiding mediation van ten minste 80 uur (in Duitsland bijvoorbeeld 120 uren) hebben gevolgd, in Nederland een assessment doen en de kennis laten toetsen. Dan kan je vragen om op de lijst van de rechtbank te worden gezet. Ook voor gefinancierde rechtshulp moet je geregistreerd worden.'

Daan de Snoo: 'Er is één andere prominente speler in het veld die ook mediators bundelt en dat is het ADR-Register. We kennen elkaar goed. De verhoudingen zijn goed, maar het is een concullega. ADR heeft een paar honderd mediators in het register. Zij kennen twee categorieën mediators: de *associates*, dat zijn de starters die maximaal vijf jaar *associate* mogen blijven, en de *full certified* (ongeveer honderd) die jaarlijks twaalf mediations moeten doen. Daar komt dat getal uit het wetsontwerp wellicht vandaan. Van die honderd *full certified* mediators staan er tachtig ook bij ons ingeschreven. Het ADR-Register dekt geschillenbeslechting in brede zin, dus ook arbitrage en conflictcoaching. Ook wij hebben mediators die breder opereren, bijvoorbeeld als coach, en die hebben dan ook een label als ADR-coach.'

Maarten de Haas: 'We blijven proberen een vergunning te krijgen voor het voeren van een wettelijk register. ADR is daarvan geen tegenstander, maar zal wellicht zeggen dat het dat ook wil. Maar dan heb je twee registers. We proberen daarin toch met ADR samen op te trekken. ADR heeft andere belangen, omdat het een ander soort register is. Maar wat we eigenlijk willen, is dat, net zoals andere professionele beroepsgroepen, de mediators een professionele beroepsgroep worden in Nederland. Dat betekent dat je een vereniging hebt waar de hele beroepsgroep zich bij heeft aangesloten en dat die vereniging een register heeft waar die hele beroepsgroep in staat. Je moet jezelf als beroepsgroep serieus nemen en goed organiseren. Dat hebben wij nu voor elkaar. Wat wij nog willen, is dat het wettelijk register aansluit bij wat er nu is. Er zullen nog wel ontwikkelingen volgen en daarom zullen er aanpassingen nodig zijn, maar daarbij moet de beroepsgroep het primaat hebben.'

Aantallen

Hoeveel mediators zijn er in Nederland? Welke groeiperspectieven zien jullie voor mediation in Nederland?

Maarten de Haas: 'In Nederland zijn er ongeveer 60.000 mediations per jaar. We hebben een aantal onafhankelijke bronnen, te weten verwijzingen van de rechtspraak en gefinancierde rechtshulp. Op basis daarvan kun je wel een zekere trend zien. We hebben daarnaast een grondig onderzoek uit 2012. We hebben toen aan alle mediators gevraagd hoeveel mediations ze hadden en kwamen uit op ongeveer 50.000. Maar ook al die internen zitten daarbij. Dat is dus niet de markt.'

Daan de Snoo: 'In de oprichtingsfase van het NMI moesten alle mediations starten met een mediationovereenkomst en worden afgerond, anders waren het geen mediations volgens het geldende kwaliteitsstelsel. Maar toen was het NMI nog sterk georiënteerd op het bedrijfsleven en de zakelijke markt (zoals het Nederlands Arbitrage Instituut), maar mediation heeft juist buiten dat beperkte kader een grote vlucht genomen.'

Maarten de Haas: 'Het NMI is vroeger begonnen met het oogmerk van zakelijke geschiloplossing, maar het zakelijke deel is nu slechts 7% van onze hele praktijk. 93% van de praktijk gaat om mediations tussen burger en overheid, tussen burgers onderling en om mediation naast strafrecht. Dat zijn nieuwe loten aan de stam. Het is zo breed geworden en het zijn allemaal mediators.'

Daan de Snoo: 'Mediation naast strafrecht is een nieuwe ontwikkeling. Na een succesvolle pilot in zes arrondissementen is mediation naast strafrecht nu landelijk ingevoerd.'

Maarten de Haas: 'In strafzaken is mediation niet zozeer gericht op het oplossen van een geschil, maar op herstel van relaties. Het essentiële verschil met herstelbemiddeling zijn de mediationovereenkomst en de vaststellingsovereenkomst, omdat ook vaak de schade (het civiele deel) geregeld wordt.'

Daan de Snoo: 'Het gaat verder. De vaststellingsovereenkomst is een belangrijk ding geworden in het strafproces. Een vaststellingsovereenkomst waarbij de schade is afgehandeld en de partijen elkaar hebben gevonden. Als die bij de strafrechter of het Openbaar Ministerie terechtkomt, kan dat leiden tot sepot. De mediationaanpak met een vaststellingsovereenkomst heeft in korte tijd een zekere rol gekregen. Het is een nieuwe activiteit van mediators. Dat is alleen maar goed.'

Daan de Snoo: 'Wij zijn nog helemaal niet tevreden met het aantal van ongeveer 60.000 mediations per jaar in Nederland. Bij die 60.000 rekenen we van alles, ook bijvoorbeeld buurtbemiddeling, interne mediations, familiepraktijk, overheid, burger, arbeid. Bij de fiscus zijn er niet zo veel mediations meer.'

Maarten de Haas: 'Wij vragen aan alle mediators hoeveel mediations ze doen en hoe lang ze gemiddeld duren. Niet iedere mediator vult de vragenlijst in, maar

toch kan je wel bepaalde conclusies trekken. Die statistieken zijn openbaar en terug te vinden op onze website.'

Daan de Snoo: 'Over vijf jaar zitten we niet aan 150.000 mediations als het er nu 60.000 zijn. Ik denk dat we komen aan maximaal 5% groei per jaar.'

Maarten de Haas: 'Het zal gewoon gestaag blijven groeien.'

Daan de Snoo: 'Ik heb altijd gedacht dat het register zou stabiliseren op 2.000, dus ik ben al vijf jaar verbaasd dat het er 3.000 zijn. Het is een raar effect dat ik nooit heb kunnen verklaren, maar ik denk dat het verhogen van de kwaliteitseisen het aanzien heeft verhoogd. De eisen zijn verzwaard, iedereen moet een assessment doen, je moet aan praktischeisen voldoen, je moet meer permanente educatie doen. De mensen blijven het aantrekkelijk vinden, blijven opleidingen doen. Er wordt geen rem gezet op het aantal opleiders. Dat kunnen wij niet doen. Iedereen is welkom. Het is gewoon concurrerend. Zolang mediators voldoen, mogen ze meedoen. Als ze niet genoeg klanten krijgen, moeten ze maar naar andere activiteiten uitkijken.'

Daan de Snoo: 'Als je kijkt naar de aantallen, dan is er gewoon een groep die heel weinig mediations doet, maar die mensen (circa 200 à 300) hechten toch aan de inschrijving in het register. Ze zijn welkom. Maar of dat business is? We hebben ongeveer 800 interne mediators, maar die zijn dus in loondienst en niet afhankelijk van marktontwikkelingen. En dan zijn er ongeveer 2.000 mediators die wel van de markt afhankelijk zijn. 1.200 daarvan timmeren min of meer als professional aan de weg. Het zou mij niet verbazen als de overige mensen eieren voor hun geld gaan kiezen. Dan krijg je een beroepsgroep van hooguit 2.000 mediators, van wie niemand *fulltime* bezig is. Nee, ik geloof ook niet dat veel mensen het vak *fulltime* willen uitoefenen.'

Maarten de Haas: 'Het aantal echte *fulltime* mediators zal langzaam toenemen. Je blijft daarnaast een groep houden die het interessant vindt. Je hebt gewoon doorstroming; elk jaar een paar honderd erbij en een paar honderd eraf. Die 1.000 die misschien niet professioneel bezig zijn, die vinden het toch aantrekkelijk om in dat register te komen. Ik denk dat je 3.000 blijft houden. We schikken het op 2.500?'

Daan de Snoo: 'Qua aantallen mediations zie ik nog kansen in de relatie tussen overheid en burger, in de ruimtelijke ordening. Maar daar is ook de ontwikkeling van een "luisterend oor" en meer aandacht van de overheid voor de burger die een klacht heeft. De familiemarkt is volledig voorzien, overbevist, dus daar zie ik geen groeimogelijkheden meer. Dat is meer een verdringingsmarkt geworden. In het strafrecht zijn er natuurlijk nog wel mogelijkheden, als dat gewoon doorgaat en gesteund blijft worden door de overheid. Dat kan zeker een vlucht gaan nemen. Voor de rest zie ik niet veel groeipotentie in de zakelijke, civiele markt. Advocaten proberen toch vaak al, met succes, zaken te schikken.'

Internationaal

Zijn er perspectieven voor samenwerking op internationaal vlak inzake mediation? Is er samenwerking tussen Nederland en België om mediation te bevorderen?

Daan de Snoo: 'Tussen België en Nederland op wetgevend gebied samenwerken? Op onze eigen vierkante kilometers hebben we al genoeg problemen. We proberen die in ieder geval nog te stroomlijnen. Als we zover zijn, dan kunnen we die samenwerking oppakken.'

Maarten de Haas: 'Nederland heeft al behoorlijk contact met België, maar dat is niet geformaliseerd. In België is geen aan te spreken overkoepelend orgaan, behalve de Federale Bemiddelingscommissie. Als we zeggen dat we het echt goed gaan regelen met de nationale vertegenwoordiging in België en we zouden zaken gaan doen met de Commissie, dan ben je de helft van de mediators in België weer kwijt. Die voelen zich niet vertegenwoordigd door de Commissie.'

Daan de Snoo: 'Ik heb al bepleit om een Europese koepel van landelijke mediatorsorganisaties te maken. Er is wel EMNI (European Mediation Initiatief), maar dat is een mix van mediators, leden en organisaties. Maar dat krijg ik niet voor elkaar. Het is niet de eerste keer dat Nederland probeert om Europese zaken bij elkaar te krijgen. Laten we eens proberen een Europese mediatorsorganisatie te maken van bestaande organisaties, zodat je met elkaar kan overleggen. Laten we beginnen met de kleinere landen die een centrale beroepsorganisatie hebben (Denemarken, Oostenrijk, België en Tsjechië) en dan hopen op het zwaan-kleef-aaneffect.'

Maarten de Haas: 'We gaan één keer per twee jaar naar de Mediation Centers Conference van de UIA (Union Internationale des Avocats). De deelnemers komen van heel de wereld en dat zijn wel organisaties. Maar dat is vaak hetzelfde, het zijn allemaal leveranciers bij elkaar.'

Daan de Snoo: 'IMI speelt wel wereldwijd een rol, maar bestaat uit heel veel individuele mediators en niet uit landenorganisaties. Ze hebben ook een kwaliteitsstandaard, het bedrijfsleven doet mee, maar het is meteen wereldwijd. En ik wil dat we eerst in Europa iets organiseren. Desnoods beginnen we met de Benelux.'

